

ביאורים בתורת רבינו

לקוטי שיחות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
עם ביאור ופירוש

הכתרת המלך בראש השנה שחל בשבת
פרשת נצבים-וילך ה'תשמ"ט

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושבע לבריאה

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
הו"ח התמים ר' יעקב
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' חיים דניאל

וזוגתו מרת פרומה צביה

ומשפחתם שיחיו

פיקרסקי

להצלחה רבה ומופלגה
בגשמות וברוחניות

קובץ זה נדפס

על-ידי ולזכות

ר' בנימין אהרון בן עלא

וזוגתו מרת שרה אסתר בת דינה

ילדיהם

חנה לאה, רעיה, זעלדא, דובער

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות

להצלחה רבה ומופלגה

בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
כ"ק הרה"ק הרה"ג הרה"ח והמקובל
רב פעלים לתורה ולמצוות

ורבים השיב מעוון

דור רביעי לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק

ר' לוי יצחק בהרה"ח וכו'

ר' ברוך שניאור ע"ה

שניאורסאהן

אשר נאסר והוגלה על עבודתו

בהחזקת והפצת היהדות

ונפטר בגלות ביום כ"ף לחודש מנחם אב

שנת ה'תש"ד

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

מרת חנה בת ר' זלמן יואל

נלב"ע ט' שבט תשע"ו

נדפס על-ידי ולזכות בנה

ר' ראובן ומשפחתו שיחיו

קיל

להצלחה רבה ומופלגה

בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס

לעילוי נשמת

מרת דבורה סימה

בת ר' אליהו צבי

איינבינדער

נלב"ע מוצש"ק פ' וארא

ד' שבט ה'תשפ"ד

קובץ זה נדפס

על ידי ולזכות

ר' דניאל וזוגתו מרת יהודית

לנחת רוח חסידי אמיתי מילדיהם

שירלי ובעלה לוי יצחק שיח' גבאי, חיה

מושקא, שרה רחל,

מרים ריזל, חנה

שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגשת בזה לפני ציבור הלומדים שיחה נוספת בסדרת 'ביאורים בתורת רבינו' – שיחת כ"ק אדמו"ר ממשבת קודש פרשת נצבים וילך ה'תשמ"ט בענין העבודה בראש השנה שחל בשבת, בה מבואר הטעם שאין תוקעים אז בשופר, והטעם שבמקדש תוקעים בשופר אף בקביעות זו.

שיחה זו נדפסה בתורת מנחם התוועדויות ה'תשמ"ט ע' 341 ואילך. כאן נוספו לה קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בה.

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

שיחה זו כבר יצאה לאור על ידינו במסגרת סדרה זו לקראת ראש השנה תשפ"ד, וכעת נדפסת שוב במהדורה חדשה ומתוקנת, ובתוספת ביאורים נוספים.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' שפרינגר, שליח כ"ק אדמו"ר ביישוב צור יגאל, על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן מודים אנו להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת השיחות.

*

שיחה מבוארת זו, מצטרפת לשיחות ומאמרים שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים.

בשעה טובה ומוצלחת יצא לאור הספר השלישי בסדרה, הכולל שבעה עשר מאמרים נוספים מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

לבקשת רבים, ניתן להוריד את הקונטרס, כמו גם הקונטרסים האחרים שנתבארו על ידינו, בכתובת: www.biurim.co.il.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאות מי יבין" (תהלים יט, יג). יתכן כי נפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנם בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת כי העיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יורז את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ערב שבת קודש פרשת נצבים וילך ה'תשפ"ו
כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

לתרומות: שם החשבון - תורת רבינו. בנק מרכנתיל סניף 732 בני ברק, חשבון 89915935.

תוכן ענינים

מהענינים העיקריים בראש השנה הוא עבודת האדם. גם העדר התקיעה בראש השנה שחל בשבת הוא עבודה (אלא שהעבודה היא באופן של שלילה).

הן העבודה דשופר והן העבודה דשבת קשורות עם ענין הביטול. אלא שיש ביניהם הבדל באופן הביטול: תקיעת שופר היא "פעולה" של התבטלות, בה נרגשת מציאות האדם, אבל בראש השנה שחל בשבת, העבודה היא שבטלים בתכלית עד שאין יכולים לתקוע בשופר. והבדל זה נובע מאופן הגילוי האלוקי בעולם.

בבית המקדש היו תוקעים גם כשחל בשבת, כי שלילת המציאות נדרשת רק כשיש גדר של מציאות, אבל כשאינו שייך לגדר של מציאות וכל עניינו הוא המלך עצמו, הרי גם פעולה ועשייה אינן סתירה לביטול. ובבית המקדש מתגלה מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל תואר, שלגביו אין הכרח בשלילת מציאות העולם.

גם כשלומדים בענינים שלמעלה מכל גדר ותואר, הרי המעשה הוא העיקר, שכל אחד צריך להשתדל שעבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות

ה הביטול בראש השנה שחל להיות בשבת

בגמרא³ "אמר הקב"ה . . אמרו לפני בראש השנה מלכיות . . כדי שתמליכוני עליכם", והכתרת הקב"ה למלך נעשית על ידי השופר – "ובמה בשופר".⁴ וכמ"ש הרס"ג שא' הטעמים דתקיעת שופר הוא לפי ש"כן עושין המלכים בתחלת מלכותם שתוקעין לפנייהם בחצוצרות ובקרנות להודיע ולהשמיע בכל מקום התחלת מלכותם".

ועל פי זה איך יתכן מציאות של ראש השנה, "תמליכוני עליכם.. במה בשופר", ללא תקיעת שופר – איך תהיה הכתרת הקב"ה למלך אם לא על ידי תקיעת שופר?!

ומבואר בזה בדרושי חסידות⁵ שבראש השנה שחל בשבת נעשית הכתרת המלך מצד ענינו של יום השבת, ללא צורך בפעולה דתקיעת שופר, כי, הכתרת המלך היא על ידי זה שמעוררים את הרצון למלוכה * על ידי המשכת וגילוי התענוג, וכיון שביום השבת נמשך ונתגלה התענוג העליון

תוכן כללי: בראש השנה שחל בשבת עבודת האדם מתבטאת בביטול במציאות, שאז לא שייך שיתקע בשופר • בבית המקדש מתגלית דרגה שלמעלה מגדר ותואר, שגם בתקיעה לא נרגשת מציאות כלל • עניין זה מתקיים גם בקריאת פסוקי שופרות שבתורה, בהם נרגש גילוי רצון ה' בלבד • בשבת שלפני ראש השנה נמצאים ישראל בביטול במציאות ואין בכוחם לברך החודש, ומתברך על-ידי קריאת "אתם נצבים" בתורה • ההוראה בעבודת האדם היא להשתדל שעבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות.

א. בנוגע ל"יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת", ש"במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה"¹ – ידועה הקושיא איך יתכן שתדחה המצות-עשה דתקיעת שופר:

תקיעת שופר הוא ענין עיקרי בראש השנה – "מצות היום בשופר"². וטעם הדבר – לפי שענינו של ראש השנה הוא הכתרת הקב"ה למלך, כדאיתא

4 הובא באבודרהם בטעמי התקיעות ("הענין הראשון").

5 ראה לקו"ת דרושי ר"ה נו, א ואילך. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמ, ג ואילך. סה"מ מלוקט ח"א ע' תכא ואילך. וש"נ.

1 ר"ה רפ"ד. וראה רמב"ם הל' שופר פ"ב ה"ו ואילך.

2 ר"ה כו, ב – במשנה. שם כז, א. רמב"ם שם פ"א ה"ב.

3 שם טז, סע"א. לד, ב.

ביאורים בתורת רבינו

החלטה לכאן או לכאן, הוא עובד ללא תענוג בעבודה, כמו "עייף ורפה ידיים". כך כביכול הוא למעלה, שעד שהחליט אם רוצה שוב בחידוש העולמות או לא, הבריאה היא בצורה כזו. (ראה ד"ה יבחר לנו את נחלתנו תשכ"ג ס"ג).

ובראש השנה על-ידי עבודת ישראל ממשיכים מחדש את הרצון למלוכה.

א "הכתרת המלך היא על-ידי זה שמעוררים את הרצון למלוכה"

בערב ראש השנה עם חשיכה מסתלקת בחינת המלכות וחוזרת למקורה, דהיינו שמסתלק כביכול הרצון למלוכה על העולמות, וחיות העולם אז היא מחיצוניות המלכות. דוגמא לדבר, מאדם שעורך חשיבה מחודשת אודות העבודה שלו – האם הוא מעוניין בה ונהנה ממנה או לאו, ועד שהוא מקבל

יותר מהתענוג שנמשך על ידי השבת, לכן במקדש היו תוקעין כדי להמשיך התענוג היותר עליון, מה-שאיין-כן במדינה שבלאו הכי איאפשר להמשיך מבחינת התענוג היותר עליון¹⁰, כי אם, הבחינה שנמשכת מצד ענינו של יום השבת.

סיכום: עניינו של ראש השנה הוא הכרת הקב"ה למלך, על-ידי שמעוררים את הרצון והתענוג במלוכה. בראש השנה שחל בשבת נמשך התענוג העליון מצד עצמו ולכן אין צורך בתקיעת שופר. אמנם בבית המקדש היה אפשר להמשיך תענוג נעלה יותר.

מצד י עצמו, אין צורך בפעולתם של ישראל על ידי תקיעת שופר. ובלשון חז"ל – ששבת "מקדשא וקיימא"⁶ מצד עצמה, דלא כיום טוב ש"ישראל אינהו דמקדשינהו לזמני" (ישראל הם אלו שמקדשים את הזמנים)⁷, שלכן אומרים ביום טוב "מקדש ישראל והזמנים" (וכן בראש השנה – "מקדש ישראל ויום הזכרון"), מה-שאיין-כן בשבת ש"מקדשא וקיימא" ללא פעולתם של ישראל⁸. ואף-על-פי-כן, "במקדש היו תוקעין" – כי, "יש כמה בחינות בענין התענוג לאין קץ ותכלית", וכיון שבמקדש⁹ יכולים להמשיך תענוג נעלה

6 ביצה יז, א.

7 ברכות מט, א.

8 אע"פ שישאל מוסיפים בקדושת השבת – "וקראת לשבת עונג" (ישעי' נח, יג), "המענג את השבת" (שבת קיח, סע"א) – ראה סה"מ מלוקט שם ע' תכג. וש"נ.

9 וכן ב"כל מקום שיש בו בית דין קבוע והוא שיהיה סמוך כו'" (ר"ה רפ"ד. רמב"ם שם פ"ב ה"ט). ולהעיר מהידוע שבבית דינו של הרי"ף תקעו ביום טוב

של ראש השנה שחל בשבת (ר"ן וריטב"א ועוד – ר"ה שם. מגיד משנה שם).

10 מצד ירדת הדור בזמן בית שני, ש"לכן גזרו בו חכמים כמה גזירות וסייגים" ("כנודע בגמרא שרוב הגזירות והחומרות והסייגים היו בזמן בית שני דוקא"), כולל גם גזרה דרבה לדחות המצות עשה דתקיעת שופר בראש השנה שחל בשבת; מה-שאיין-כן בזמן בית ראשון שהיו ישראל במדרגה נעלית יותר, ויכלו להמשיך בחינת התענוג היותר עליון גם במדינה (לקו"ת שם נז, ג. דרושים שבהערה 5).

ביאורים בתורת רבינו

ב "ביום השבת נמשך ונתגלה התענוג העליון מצד עצמו"

התענוג העליון שביום השבת מתעורר מצד עצמו ולא מצד עבודת הנבראים. והוא נובע משלושה דברים: "הא' בחינת המנוחה .. כאדם שמתענג כאשר נח ושובת ממלאכתו .. הב' מענין גמר כל מלאכתו דוקא .. על דרך גמר כל דבר עבודה שעושים משתה ושמחה על הגמר דוקא .. הג' במה שהענין טוב בעיניו וכמ"ש כל אשר עשה והנה טוב" (סידור עם דא"ח רמב ע"ד).

ג "נמשך ונתגלה התענוג העליון מצד עצמו" לכאורה צ"ע, שהרי מבואר בריבוי מקומות בדא"ח שהמלכות אינה נמשכת מצד עצמה כי אם

על-ידי הביטול של העם, והיינו מפני שמידת ה"מלכות" אינה מבטאת מעלה כל שהיא של המלך (ראה בארוכה ד"ה זה היום תשט"א ביאור כד), ולכן המלך אינו מעוניין למלוך לולא שהעם יעוררו את זה (על-ידי הביטול שלהם). ואם כן, מה פירוש הדברים שבראש השנה שחל בשבת נמשך התענוג במלוכה מצד עצמו? וראה במילואים.

ד "שבת "מקדשא וקיימא" מצד עצמה, דלא כיום טוב ש"ישראל אינהו דמקדשינהו לזמני" חז"ל מבארים את סיבת ההבדל בנוסח הברכה [בתפילה, בקידוש ובברכת ההפטרה] בין שבת ויו"ט – שבי"ט חותמים "מקדש ישראל והזמנים", ואילו בשבת חותמים "מקדש השבת" בלבד ולא

לבש"13, וגילה מלכותו של הקב"ה בכל הבריאה, באמרו לכל הנבראים שבעולם "בואו ונשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושונו"14, ולכן נקבע ראש השנה ליום ברוך האדם, כיון שישראל ("אתם קרויין אדם"15, על שם אדם הראשון, שהיה כלול מכל נשמות ישראל ובכל נשמה יש חלק מנשמת אדם הראשון"16) מכתירים הקב"ה למלך (על עצמם, ועל ידי זה גם) על כל העולם.

ועל פי זה צריך להבין: איך יתכן שבראש השנה שחל בשבת שאין תוקעין בשופר (כיון שנמשך התענוג מעצמו, מצד ענינו של יום השבת) יחסר הענין שההכתרה צריכה להיות על ידי עבודתם של ישראל דוקא?!

ויש לומר, שגם זה שאין תוקעין בשופר הוא חלק מכללות העבודה, דתקיעת שופר (בנפש האדם"17), היינו,

ב. אבל עדיין דרוש ביאור והסבר:

מהענינים העיקריים דראש השנה (נוסף על הכתרת הקב"ה למלך כשלעצמה, גם) שההכתרה נעשית על ידי עבודתם של ישראל ה' – "אמרו לפני בראש השנה מלכות.. שתמליכוני עליכם", שישראל על ידי עבודתם פועלים הכתרת הקב"ה.

וכידוע"11 הביאור בטעם קביעת ראש השנה באחד בתשרי, יום ברוך אדם הראשון, שהוא יום ששי למעשה בראשית, ולא בכ"ה באלול, יום ראשון למעשה בראשית – כיון שבהתחלת הבריאה היו כל הענינים מצד "כי חפץ חסד הוא"12, אבל עכשיו באתערותא דלתתא תליא מילתא, שצ"ל על ידי עבודת האדם דוקא י, כמו שהיה ביום ברוך אדם הראשון שהכתיר את הקב"ה למלך באמרו ה' מלך גאות

16 לקו"ת נצבים מז, ב.

17 כמו בכל המצוות, נוסף על קיום המצוה בפועל ממש, יש גם תוכן המצוה (כוונת המצוה וכיו"ב) בעבודת האדם, כמ"ש הרמב"ם (סוף הל' תמורה) ש"רוב דיני התורה אינן אלא .. לתקן הדעות וליישר כל המעשים". ומפורש בנוגע לתקיעת שופר – "אף-על-פי שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו כו" (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד).

11 ראה ד"ה זה היום תשמ"א (סה"מ מלוקט ח"ב ע' צט ואילך), תשמ"ב (סה"מ מלוקט ח"ג ע' ג ואילך). וש"נ.

12 מיכה ז, ח.

13 תהלים צג, א.

14 שם צה, ו. וראה פרדר"א פי"א.

15 יבמות סא, רע"א.

ביאורים בתורת רבינו

הכתרת המלך שלא על-ידי עבודה, הרי לא זו הכוונה העליונה. אלא הרצון הוא שהקב"ה ימלוך על ידי עבודת האדם.

ו "עכשיו .. צ"ל על-ידי עבודת האדם דוקא" בריאת העולם היתה מצד הקב"ה עצמו – "כי חפץ חסד הוא", אבל לאחר הבריאה, כל המשכה צריכה להיות על-ידי עבודת האדם דוקא (ובטעם הדבר ראה במילואים).

מזכירים "ישראל" – כיוון שזמני המועדים נקבעים לפי קידוש החודש שנעשה על-ידי בית דין, ישראל, ונמצא שקדושת המועדים תלויה בישראל; ואילו השבת קדושה ועומדת מצד עצמה, גם בלי פעולה מצדם של ישראל.

ה "שההכתרה נעשית על-ידי עבודתם של ישראל" כלומר, גם אילו יצויר שהיה ניתן לפעול את

אמנם התקיעה במקדש היא עבודה נעלית יותר, כדלקמן.

ג. ויובן בהקדם הביאור דתקיעת שופר ושבת בעבודת האדם¹⁹:

העבודה דשופר ("תמליכוני עליכם.. ובמה בשופר") היא ענין הביטול²⁰ – כידוע²¹ שהכרת המלך נעשית על ידי הביטול של העם, שעל ידי זה שמתבטלים לפניו במסירת רצונם ונפשם אליו, מתעורר המלך לחפון במלוכה.

וכן העבודה דשבת קשורה עם ענין הביטול – כמבואר בדרושי חסידות²² שענין השבת הוא ש"שובת ונח כעומד לפני המלך בביטול", היינו, שבימות החול שהאור האלקי אינו בגילוי, אזי נרגשת מציאות האדם שעושה מלאכתו כו', מה-שאינ-כן ביום השבת, דמקדשא וקיימא על ידי הקב"ה, "ויקדשהו"²³ י,

שאינ הכוונה שבראש השנה שחל בשבת לא קיימת העבודה דתקיעת שופר¹⁸), כי אם, שהעבודה דתקיעת שופר היא באופן של שליילה, שאין תוקעין בשופר, ולא עוד, אלא, שבעבודה זו יש עילוי לגבי העבודה דתקיעת שופר בפועל ממש בראש השנה שחל בימות השבוע (דפשיטא שקדושת השבת אינה גורעת ח"ו ממצלת ראש השנה, אלא אדרבה, שעל ידי השבת ניתוסף עוד יותר במעלת ראש השנה), ועבודה נעלית עוד יותר – במקדש, שבו תוקעין בשופר בפועל ממש גם בראש השנה שחל בשבת, כדלקמן.

סיכום: מהעניינים העיקריים בראש השנה הוא עבודת האדם, ולכן נקבע ראש השנה דווקא ביום בריאת האדם. ויש לומר שהערך התקיעה היא עבודה באופן של שליילה, שיש בה מעלה על התקיעה בפועל.

דלכא שבבחינת למעלה מן הדעת כו' (לקו"ת שם נו, ד. דרושים שבהערה 5).

21 ראה בארוכה סה"מ תרס"ה ע' ב ואילך. תש"ג ס"ע 6 ואילך. וראה לקו"ת וסידור שבהערה 5. ובכ"מ.

22 סה"מ צ"ל להצ"צ מצות מילה פ"ה (דרמ"צ ח, א). ובכ"מ.

23 יתרו כ, יא.

18 ובלא"כ אי אפשר לומר כן, שהרי, גם בראש השנה שחל בשבת אומרים פסוקי שופרות, היינו, שגם בשבת ישנה העבודה דשופר. וראה לקמן ס"ט.

19 בהבא לקמן – ראה גם מכתב כ"ה אלול שנה זו. 20 ולכן תוקעין בשופר של בהמה דוקא שיש בה בחינת ביטול יותר לעורר בחינת ביטול שלמעלה מן הדעת, וגם התקיעה עצמה היא בקול פשוט וברעותא

ביאורים בתורת רבינו

שיחה זו) את המאמר "שבת מיקדשא וקיימא" – שקדושת השבת מאירה אצל כל יהודי מעצמה ומאליה], נמצא שבשבת לא נרגשת מציאות האדם אלא מציאות המלך. כלומר: אילו היה מדובר בענין שנפעל מצד האדם, כגון הכרה ב"אין עוד מלבדו" וכיו"ב, הרי סוף סוף זהו הבנה ורגש של האדם ולא גילוי של המלך עצמו; וזו ההדגשה ש"שבת מקדשא וקיימא", כלומר שקדושת השבת אינה תלויה באדם ואינה באה מצדו, אלא המלך

ז "מה-שאינ-כן ביום השבת דמקדשא וקיימא"

בפשטות נראה, שכוונת תוספת זו היא – שביום השבת האור האלקי מאיר ונוכח אצל יהודי, שלא כמו במשך השבוע שאז ישנו הסתר על האור האלקי; וכיון שהאור האלקי מאיר מצדו ואינו תלוי בעבודת האדם [שזו הכוונה בדברי חז"ל ששבת מקדשא וקיימא, וכפי שמבאר במכתב כללי (מיום כ"ה אלול תשמ"ט – שנת אמירת

בשבתו"²⁸, לגבי הביטול ד(שבת ו)ראש השנה סתם (שחל בימי השבוע).

סיכום: העבודה דשופר הוא עניין הביטול, שהוא המעורר רצון למלוכה. גם השביתה בשבת קשורה לביטול – שמוצד גילוי האור ביום זה הרי הוא כעומד לפני המלך ולא שייך לעשות מלאכה. והביטול בראש השנה שחל בשבת הוא בחינת "שבת שבתון".

ד. ויש לבאר מעלת הביטול בראש השנה שחל בשבת לגבי ראש השנה סתם – על דרך השבת הראשונה שהיתה בסמיכות ובהמשך לראש השנה

הרי זה כמו העומד לפני המלך ה, שלא ירים ידו לעשות מלאכה, ואפילו לא באופן ד"מחוי במחוג" (מסמן ברמיה)²⁴ בלבד.

ומזה מובנת מעלת הביטול בראש השנה שחל בשבת:

אף-על-פי שכל שבת קשור עם ענין הביטול (כנ"ל), הרי מובן שהביטול בראש השנה שעל ידו פועלים הכתרת המלך הוא באופן נעלה יותר מהביטול דשבת²⁵ ס. ולאידך, "אהני"²⁶ הביטול דשבת להביטול בראש השנה, שהביטול בראש השנה שחל בשבת הוא בבחינת "שבת שבתון"²⁷, "שבת

בפנימיות ועצמות הנפש (סה"מ תש"ב ע' 8. ועוד).

26 ל' חז"ל – זבחים צא, רע"א.

27 תשא לא, טו. ועוד.

28 פינחס כח, יו"ד.

24 ראה פסחים נז, ב. חגיגה ה, ב – הובא בסהמ"צ שם.

25 להעיר מהידוע שהביטול שבכל השנה הוא למטה מכל הכחות פנימיים, והביטול בראש השנה הוא

ביאורים בתורת רבינו

הוא זה שנוכח. וזהו "עומד לפני המלך".

והנה בהמשך השיחה (בסעיפים ד-ה) יתבאר בארוכה שני אופנים בביטול, אופן ראשון שישנה "עבודה" של "ביטול" שנעשית על ידי העבד, שהוא מבטל את עצמו ומוסר נפשו ורצונו להקב"ה, ואופן שני כאשר עומד לפני המלך, שאז מציאותו אינה נרגשת כלל, עד כדי כך שלא שייך לומר שהוא "בטל" אל המלך כיון שאין מציאות חוץ מהמלך; ואשר ענינה של שבת הוא האופן השני. לפי זה מובנת תוספת זו בשיחה כאן בעומק יותר, כי העובדה שהאור האלקי ביום השבת מאיר בעצמו – מורה גם על דרגת הביטול, ולא רק על עצם הדבר ששבת קשורה עם ענין הביטול באופן כללי.

ח "בימות החול שהאור האלקי אינו בגילוי ..

מה-שאיין-כן ביום השבת, הרי זה כמו העומד לפני המלך"

ביום חול ישנם צמצומים על האור האלוקי, שאינו מאיר בגילוי. כלומר, שיש מקום להרגשה שהאדם כביכול אינו עומד לפני המלך. אבל בשבת מאירה בחינת "לית אתר פנוי מיניה", ונרגשת יותר העובדה שנמצאים לפני הקב"ה.

ט "הרי מובן שהביטול בראש השנה שעל ידו פועלים הכתרת המלך הוא באופן נעלה יותר מהביטול דשבת"

לכאורה הכוונה בזה, שכיון שבשבת הקב"ה הוא כבר מלך, לכן לא נדרשת פעולה מצד האדם להכתיר את המלך; ובכך זה שונה מראש השנה שצריך להכתיר את הקב"ה, שאז נדרש ביטול גדול יותר. ולכן כוונתו בהערה 25, שלהכתיר את המלך נדרש ביטול בעצמיות ופנימיות הנפש.

ידי הביטול להמלך אינו יכול לעשות שום פעולה, אפילו לא פעולה של השתחוואה, כאמור, שבעמדו לפני המלך הרי הוא בביטול בתכלית.

וביאור הענין – ב"ביטול" יש ב' אופנים (בכללות):

אופן הא' – שהאדם מבטל את עצמו ומוסר נפשו ורצונו להקב"ה עד שכל מציאותו אינה אלא "עבד מלך"²⁹, כמו העבד שכל מציאותו היא מציאות האדון³⁰, אבל אף-על-פי-כן, כיון שישנה "עבודה" של "ביטול" שנעשית על ידי העבד, נרגשת מציאותו של העבד י.

ואופן הב' – בעמדו לפני המלך באופן שמציאותו אינה נרגשת כלל, עד כדי כך, שלא שייך לומר שהוא "בטל"

הראשון י, ביום ששי למעשה בראשית, ערב שבת:

אף-על-פי שביום ששי למעשה בראשית פעל אדם הראשון הביטול בכל הבריאה, "בואו נשתחוה ונכרעה גו'" – לא ה'ה הביטול בתכלית השלימות, כי, נוסף לכך שהביטול ה'ה מצד הטעם, "בואו נשתחוה גו' לפני ה' עושנו" (דכיון שהוא "עושנו" צריכים להיות בטלים אליו) י, הרי, ההשתחוואה עצמה היא פעולתו של המשתחוה, וכיון שהוא עושה פעולה, אפילו פעולת ההשתחוואה שמבטאת הביטול שלו, הרי זה באופן שנרגשת מציאותו.

וההוספה בהביטול דיום השבת לגבי הביטול דראש השנה – שעל

29 ראה שבועות מז, ב.

ביאורים בתורת רבינו

י "השבת הראשונה שהיתה בסמיכות ובהמשך לראש השנה הראשון" שבוודאי צריך לומר שהיתה נעלית יותר מיום שישי – יום בריאת האדם.

יא "הביטול היה מצד הטעם, בואו נשתחוה גו' לפני ה' עושנו"

הביטול מצד שהוא "עושנו" הוא אמנם דרגה גבוהה של ביטול, שהוא מכיר בכך שהקב"ה בורא בכל רגע את כל מציאותו (שהרי "עושנו" הוא לשון הווה). אך בכל זאת, כיון שהגורם לביטול הוא מה ששכלו מחייב, נמצא שבעומק העניין מה שקובע אצלו הוא שכלו ולא הקב"ה, כך שעדיין יש מקום למציאותו והיא לא התבטלה כליל לפני הקב"ה.

יב "נרגשת מציאותו של העבד" לכאורה יש לתמוה: הרי העבד הוא קנין כספו של האדון וכאחד מחפציו, ובמה נרגשת מציאותו? אלא שביטול העבד מתבטא בפעולות שלו, והרי עצם היכולת לעשות פעולה (וכל שכן העשיה עצמה) מראה על הרגשת מציאות.

ובעומק יותר: עשייתו של העבד מבטאת שישי כאן 'מישהו' שבטל, ומזה משמע שהביטול הוא דבר נוסף על עצם מציאותו. כלומר: קיימת מציאות של אדם בעל שכל ומידות, אלא שאדם זה מבטל את עצמו אל האדון. ואם כן, גם לאחר שמתבטל עדיין נרגש שמצד עצמו יש לו מציאות, אלא שהוא מוותר עליה בשביל להיות עבד. וכפי שמבואר להלן בנמשל (סעיף ה) "שישנו מציאותו של האדם המבטל את עצמו להקב"ה". מה-שאין-כן באופן הב' שיבאר (בנמשל) הרי הוא בטל בעצם.

ויש לומר, שהביטול והמסירת נפש לאמיתותו הוא למעלה גם מבחינת היחידה, כי, הביטול והמסירת נפש ד"יחידה", הוא (כמודגש בשם "יחידה") באופן ד"יחידה לייחדך"³², היינו, "פעולה" של "לייחדך" את הקב"ה, ובמילא, נרגש ענין של "מציאות": ולמעלה מזה – עצם הנשמה שאין לקרותה בשם³³, כיון שאין מציאות שיאמר עליה שם ותואר (אפילו לא "יחידה לייחדך")³⁴, ביטול בתכלית.

32 נוסח הושענות דיום ג. וראה לקו"פ פ' ראה כה, א. כז, א. ובכ"מ.

33 ובלשון הידוע – "חמשה שמות נקראו לה" (ב"ר פי"ד, ט), היינו, שגם "יחידה" אינה אלא "שם", תואר מסויים, להנשמה עצמה שהיא למעלה משם כו' (ראה סה"מ תרצ"ו ס"ע 56. וש"נ).

אל המלך, כיון שאין מציאות חוץ מהמלך, ביטול בתכלית י.

ועל דרך הידוע בענין המסירת נפש: יש מסירת נפש באופן שנוסף לכך שמבין בשכלו³⁵ שבשביל הקב"ה צריך למסור נפשו, המסירת נפש עצמה היא באופן שנרגש ש"מוסר את נפשו" להקב"ה; ויש דרגא נעלית יותר – שלא שייך לקרותה בשם "מסירת נפש", כיון שאין מציאות של "נפש" שמוסרים אותה להקב"ה י, כי אם, הקב"ה לבדו.

30 ולכן "כל מה שקנה עבד קנה רבו" (קידושין כג, ב. וש"נ) – שאין זה באופן שתחילה קונה העבד ואחר כך קונה האדון ממנו, כי אם, שמלכתחילה קנה רבו (ראה חידושי הרשב"א שם). וראה בארוכה המשך תרס"ו ע' שכו ואילך.

31 ועל דרך מ"ש בס"פ נצבים "לאהבה את ה' אלקיך גו' כי הוא חייך", אהבה ע"פ טעם כו'.

ביאורים בתורת רבינו

יג "בעמדו לפני המלך.."

"ביטול אל המלך" פירושו שישנה מציאות האדם, והיא מבטלת את עצמה (כמבואר בביאור הקודם). אבל בעמדו לפני המלך, נרגשת רק רוממות המלך. והרי מצד המלך (דהיינו כפי שהמלך רואה את הדברים) אין לעבד מציאות בפני עצמו, וכל עניינו הוא לשרת את המלך; וכאשר העבד עומד לפני המלך מאיר עניין זה, ולכן מציאותו הפרטית נאבדת לגמרי.

יד "אין מציאות של נפש.."

לכאורה הכוונה שמאירה אצלו האמת של אלוקות, כפי ההשקפה של אלוקות על העולם (כדלעיל בביאור הקודם) – שמלכתחילה כל מציאות הנפש אינה אלא לשמש את קונה.

טו "פעולה של לייחדך" .. ולמעלה מזה – עצם הנשמה"

עניין זה צריך ביאור, שהרי גם לגבי בחינת

היחידה מבואר שאין בה שום מקום למציאות האדם. כלומר, בשונה מבחינת 'חיה' שנרגש בה שתי הברירות, אלא שהיא רוצה ומחליטה לבחור בקדושה – ביחידה לא שייך אחרת, וכלשון הידוע (תניא ספי"ח) "אי אפשר כלל לכפור בה' אחד". ואם כן צריך ביאור איזה 'מציאות' יש ביחידה, ומה עמוק יותר בעצם הנשמה?

טז "שליטת ההשתחוואה היא גם מצד פעולת ההשתחוואה עצמה"

עומק עניין זה יובן בהקדים המבואר לעיל (ביאור יב), שישנו חיסרון בכך שהביטול הוא דבר נוסף על האדם. ולדוגמא: אדם המתבטל מפני שהשיג שהקב"ה מחדש את הבריאה בכל רגע – כל הביטול שלו מבוסס על השכל, והשכל מצד עצמו הרי יכול להבין גם היפך מאחדות ה'. לכן, גם כשהשכל מבין עניינים אלוקיים והוא מתבטל, הרי זה דבר נוסף על מציאותו. אמנם, לפי ביאור זה אין חיסרון בעצם ההבנה של "אין עוד" ולא בעצם

העולם כולו, על דרך הכרזתו של אדם הראשון "בואו נשתחוה גו'", היינו, שישנה מציאותו של האדם המבטל את עצמו להקב"ה ומכתירו למלך על כל העולם, היינו שנרגשת מציאותו.

אבל, כשמגיע לדרגה כזו שהוא בטל במציאות לגמרי (לא רק שמבטל את עצמו, אלא שבטל בעצם) – לא שייך שיתקע בשופר ויכריז על הביטול להקב"ה, "בואו נשתחוה גו'", כיון שאין מציאות כלל זולתו ית'.

ויתירה מזה – שלילת ההשתחוואה היא (לא רק מצד המשתחוואה, אלא) גם מצד פעולת ההשתחוואה עצמה³³, כאמור לעיל (ס"ג) שבעמדו לפני המלך לא ירים את ידו, אפילו לא באופן ד"מחוי במחוג", שבזה נכללת גם השלילה דפעולת הביטול (על ידי תקיעת שופר), כי, גם פעולת הביטול היא בבחינת "מחוי במחוג"³⁴, ובעמדו

סיכום: יש שני אופנים בביטול: הראשון, שנרגשת מציאותו והוא מבטל אותה. והשני, שאינה נרגשת כלל. ולדוגמא: ביום שישי למעשה בראשית, פעל אדם הראשון ביטול בבריאה באמירת "בואו ונשתחוה". אבל בביטול זה נרגשה מציאות המשתחוואה, ורק למחרת, ביום השבת, היתה שביתה גמורה. וכך במסירת נפש – מצד בחינת היחידה עדיין נרגש שמוסר נפשו, אבל מצד עצם הנשמה אין מציאותו נרגשת כלל.

ה. על פי זה יש לבאר החילוק שבין הביטול בראש השנה שחל בימי השבוע שמתבטא על ידי תקיעת שופר, להביטול בראש השנה שחל בשבת שמתבטא על ידי זה שאין תוקעין בשופר:

התקיעה בשופר היא "פעולה" של "התבטלות", שמבטל את עצמו להקב"ה, ומכתירו למלך עליו ועל

העבודה האמיתית היא כלא ממש, ואדרבה לחטא יחשב כו' י" (וראה ד"ה ויכנעו עמי תרנ"א).

34 ועל דרך המבואר במק"א (ד"ה החלצו תרנ"ט פ"ג) ש"לפי אמיתת עוצם גדולתו ורוממותו גם

ביאורים בתורת רבינו

לכן בעמדו לפני המלך (מאירה בו רוממות המלך, והשקפת המלך שמלכתחילה כל ענינו של העבד הוא עבור המלך, ואזי) נרגשת רק מציאות המלך, ואפילו "השתחוואה", פעולה של ביטול, מושללת.

זי בהערת רבינו 34 "גם העבודה האמיתית היא כלא ממש, ואדרבה לחטא יחשב" כאמורה תמוה: אפשר להבין ש"לפי אמיתת עוצם גדולתו ורוממותו, גם העבודה האמיתית היא כלא ממש", אבל מדוע "לחטא יחשב"?

ובד"ה החלצו המובא בהערת רבינו ממשיך ומבאר עניין זה: "כמו על דרך משל מלך גדול ונורא, הרי כשעובדים אותו שלא לפי ערך גדולתו

ההתבטלות. החיסרון הוא רק באדם (ובכח השכל), שהוא וההתבטלות הנים כשני דברים שונים.

אמנם כאן מוסיף נקודה עמוקה יותר: עצם הסברא של 'אין עוד מלבדו' היא עניין של סברא, ולא הקב"ה עצמו. כך גם הרגש של 'אין עוד מלבדו' אינו ה"אין עוד" עצמו, אלא רגש המתעורר ממנו (למרות שאין כאן שום ענין אחר מלבד הרגש של אין עוד). וכך גם התבטלות והשתחוואה – הן אינן אלוקות ממש, אלא פעולת התבטלות, שהיא מושג אחר מוחץ לאלוקות. במילים אחרות, הרגש או ההבנה של אין עוד אינם רגש והבנה של הקב"ה אלא של האדם. ויתירה מכך, הם מעין סתירה ל"אין עוד", שהרי אם באמת אין עוד אזי גם אין רגש והבנה.

ו. ויש לומר, שב' האופנים האמורים בהביטול (פעולת ההתבטלות או ביטול בעצם) קשורים עם ב' אופנים בגילוי האור האלקי י":

מצד האור האלקי שמתלבש בעולם להוותו ולהחיותו ולקיימו, ישנה מציאות העולם והאדם י", אלא, שהאדם מבטל את עצמו (ואת העולם) לגבי האור האלקי שמחיה ומהווה ומקיים אותו. אבל מצד האור האלקי שלמעלה מהעולם – אין מציאות זולתו ית', ביטול המציאות לגמרי.

וזהו גם החילוק שבין ימות החול ליום השבת – שבימות החול האור האלקי הוא באופן של צמצום

לפני המלך אין שום מציאות, כי אם מציאות המלך בלבד.

ומזה מובן שגם בראש השנה שחל בשבת נעשה הקב"ה מלך על ידי עבודתם של ישראל, אלא, שעבודתם אינה באופן של עשי'ה ופעולה חיובית, אפילו לא הפעולה דהשתחוואה (הביטול שעל ידי תקיעת שופר), כי אם, על ידי זה שבטלים בתכלית עד שאין יכולים אפילו לתקוע בשופר.

סיכום: תקיעת שופר היא "פעולה" של התבטלות, בה נרגשת מציאות האדם. אבל בראש השנה שחל בשבת, העבודה היא שבטלים בתכלית עד שאין יכולים לתקוע בשופר.

== ביאורים בתורת רבינו ==

סתירה לעשיית מלאכה ("מחוי במחוג"), אך מדוע העומד לפני המלך אינו מסוגל אפילו להשתחוות? הרי פעולת ההשתחוואה אינה מבטאת מציאות הסותרת להתבטלות בפני המלך, כי אם אדרבה, היא עצמה מבטאת התבטלות. ואכן במקורות שציינו במ"מ הוסברה רק שלילת עשיית מלאכה, ולא שלילת השתחוואה?

ואף שהוסבר לעיל (בביאורים יג, טז) שכשעומד לפני המלך מורגשת האמת כפי שהיא מצד ההסתכלות של המלך, שלעבד אין מציאות בפני עצמו כלל אפילו לא באופן של השתחוואה והתבטלות – אבל הא גופא דורש ביאור, מנין בא אצל המלך מבט והשקפה כזו? על כך יבאר בסעיף זה, שבשבת ישנו (עוד) ענין מיוחד, שמדובר בדרגה גבוהה שלגביה אין שום מציאות כלל.

יט "מצד האור האלקי שמתלבש בעולם להוותו ולהחיותו ולקיימו, ישנה מציאות העולם והאדם"

אמנם אור זה מהווה ומחיה את העולם בכל רגע, ולעולם אין שום קיום ומציאות עצמאית.

הרי זה שפלות לפניו, כי כל עבודה צריכה להיות לפי ערך הנעבד. ואינו דומה העבודה והשירות לפני אדם פשוט, כמו לפני מלך גדול. וכשיעבוד לפני מלך כמו העבודה לפני אדם פשוט, הרי זה לחטא יחשב והוא כמורד במלכות שמשפיל כבודו כו".

וכך גם בנוגע ל"השתחוואה": אף שהיא מורה על ביטול, מכל מקום, כיוון שהיא אינה מספקת כדי לבטא את (ביטולו האמיתי לגבי) רוממות המלך עצמו, הרי בדקות זהו בדוגמת "מחוי במחוג".

יח "ויש לומר .."

יש לבאר הצורך בהוספה זו (ששני האופנים שנתבאר ב"ביטול" קשורים בשני אופנים בגילוי האור האלקי), בדרך אפשר:

עד כאן נתבאר שהמעלה דשבת היא שאז מורגש בגילוי שהוא "עומד לפני המלך", ובמצב זה אין שום ביטוי למציאות האדם, אפילו לא באופן של השתחוואה. ועל כך יש לשאול: זה מובן ופשוט שמצב של "עומד לפני המלך" הוא

שענינה תכלית הביטול, ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו"³⁸ כא.

ועל פי זה יש לומר, שבראש השנה שחל בימות השבוע הביטול (בגלוי) הוא לדרגת האלקות שבערך למציאות העולם, להוות העולם ולמלוך עליו, ולכן גם הביטול הוא על ידי פעולה ועשייה דתקיעת שופר, באופן שנגרשת מציאותו: מה-שאיין-כן בראש השנה שחל בשבת – הביטול (גם בגלוי) הוא לדרגת האלקות שאינה בערך העולם (שלגבי דרגא זו לא ישנה מציאות

וירידה למטה להוות ולהחיות כל פרטי הנבראים דששת ימי בראשית, כמאמר³⁵ המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, היינו, שהעולם הוא יש ומציאות, וצריך לבטלו, מה-שאיין-כן ביום השבת, "ויכל אלקים גו' וישבות גו' מכל מלאכתו אשר עשה"³⁶, אזי נתעלה האור האלקי ונכלל במקורו³, והעולמות עולים לשרשם ומקורם, עולמות ב"ע (בריאה יצירה עשיה) מתעלים לעולם האצילות³⁷ שבו מאיר ומתגלה בחינת החכמה,

35 נוסח ברכת יוצר.

36 בראשית ב, ב.

37 ראה סה"מ תרס"ה ע' יא. תש"ג ע' 40.

38 תניא פל"ה בהגה"ה.

ביאורים בתורת רבינו

ברור שיש לפעולה חשיבות. אי-אפשר לומר שהדבר אינו חשוב בעיני מי שעושה אותו, שהרי אם כן לא היה מתעסק בו. אבל כאשר הכח חוזר לשרשו, הוא מרומם מהפעולה הפרטית.

וזהו מה שבימות החול הכח האלוקי יורד ומתעסק כביכול בבריאת העולם, ואם כן על כרחך לעולם יש חשיבות לגביו. אבל בשבת, שהקב"ה נמצא במנוחה כביכול – משמעות הדבר היא שהאור האלוקי מתעלה ונכלל במקורו כפי שהוא למעלה מהבריאה, ושם העולם אינו תופס מקום (ואין הכוונה שהקב"ה לא מהווה את העולם בשבת, שהרי אלמלא ההתהוות מהקב"ה לא היה העולם ממשיך להתקיים אפילו רגע אחד. עי' במילואים לביאור אופן ההתהוות בשבת).

כא "בחינת החכמה, שענינה תכלית הביטול, שהוא לבדו הוא ואין זולתו"

ספירות אחרות הן הבנה ורגש ש'אין עוד' [וכנ"ל (ביאור טז), הבנה ורגש שאין עוד – אין זה גילוי ה'אין עוד' עצמו], מה שאין כן חכמה, שהיא תכלית הביטול, מאיר בה האין עוד עצמו.

אבל בכל זאת, מכיון שהאור מתעסק כביכול להוות את העולם, בהכרח שלעולם ערך לגביו, ולכן נוצר עולם עם גדרים וחלוקות שונות, ולדוגמא בגוף האדם נוצר ראש ורגל, והראש נעלה מהרגל וכדומה. שכל חילוקים אלו מבטאים את העניין שהעולם נרגש למציאות (וראה בענין זה באריכות בד"ה שובה ישראל תשל"ז סעיף ב, ובביאורנו שם).

כ "ביום השבת .. נתעלה האור האלקי ונכלל במקורו"

ביאור עניין זה יובן על פי משל מעשיית מלאכה למטה: הסיבה לכך שהאדם מתעייף כשעושה מלאכה היא, מפני שמקורו של כח המעשה הוא בנפש. ואם כן, כאשר עושה פעולה, הרי הכח מתרכז בפעולה ובכך מתרחק ממקורו. לכן הוא מתעייף ונעשה חסר כח, כי ככל שהוא "נכנס" במעשה הרי הוא מתרחק ממקורו. אבל כאשר האדם נח חוזר כח המעשה למקורו (וזהו הביטוי באידיש לגבי מנוחה 'קומען צו זיך' - לחזור לעצמו) (ראה סה"מ תרס"ה ע' רלז).

והנה, כאשר הכח מתעסק ומתרכז בפעולה,

שאינן תוקעין בשופר, היא נעלית יותר מההמשכה שעל ידי הפעולה דתקיעת שופר בראש השנה שחל בימות השבוע.

סיכום: בימות החול, וכן בראש השנה שחל בימות השבוע, מתגלה אור אלוקי שמתלבש בעולם ולגביו העולם הוא יש ומציאות, והעבודה היא לבטל את המציאות, ולכן צריך פעולה דתקיעת שופר. אבל בשבת

העולם³⁹), ולכן גם הביטול הוא באופן של העדר הפעולה והעשייה, שאינן תוקעין בשופר, ביטול בתכלית כג.

ויש לומר כי שכן הוא גם בנוגע להמשכת וגילוי מלכותו ית' שפועלים על ידי הביטול (ענין ההכתרה) – שההמשכה בראש השנה שחל בשבת על ידי הביטול בתכלית שמתבטא בזה

היש, אבל לגבי עצמות אור אין-סוף "אין שום מציאות כלל" כב.

39 להעיר מהמשך תרס"ו ע' תלד, שהמבואר בכ"מ שהעולם הוא מציאות ולא דמיון (כידוע הראיה מהדין דשנים לוקטין קישואין) הוא רק לגבי האין שמהוה את

ביאורים בתורת רבינו

שחל בשבת על פני שבת רגילה, הרי לפי המבואר בשיחה נמצא שגם בשבת רגילה הוא כעומד לפני המלך? ולאידך, מדוע בשבת רגילה לא מצאנו ענין מסויים שיבטא את הנקודה הזו שלא ניתן אפילו להשתחוות – בדוגמת מה שבראש השנה שחל בשבת אין תוקעים בשופר?

ולכאורה צריך לומר, שזה שבשבת רגילה העולמות עולים למקורם, הכוונה בכך היא לרוחניות העולם (ראה לקו"ש ח"ט שיחה ב' לפ' האזינו הערה 28, שמדובר על פנימיות העולמות), אבל בגשמיות אין זה נרגש. והחידוש בראש השנה שחל בשבת הוא שניתן – על-ידי עבודה – להרגיש שהוא כמו העומד לפני המלך. כלומר, בדרך כלל ניתן להגיע (על-ידי עבודה) להבנה נרגש שאין עוד מלבדו, אבל כנ"ל ביאור טז אין זה גילוי ה'אין עוד' עצמו. אך כאשר האין עוד עצמו מאיר, דהיינו בשבת, וביחד עם זה מצטרפת מעלת הביטול שבראש השנה – שהביטול הוא בעצמיות ופנימיות הנפש (הערת רבינו 25) – או-אז ניתן לאדם כח לעבוד ולהרגיש את הגילוי שבא מלמעלה – האין עוד עצמו. וזהו 'אהני הביטול דשבת להביטול דראש השנה' שכתב בשיחה בסוף ס"ג.

כד "ויש לומר שכן הוא גם בנוגע להמשכת וגילוי מלכותו ית'" לעיל דובר על האור שנותן כח לעבודה. וכעת מדובר על האור שנמשך על-ידי העבודה.

כב בהערת רבינו 39 "לגבי עצמות אור אין-סוף אין שום מציאות כלל"

עניין זה צריך ביאור לכאורה: מה פירוש הדבר שלגבי העצמות אין שום מציאות, וכי הוא מתעלם ממציאות העולם?

והעניין יובן על פי משל: בעולם של שכל, אין מושג של מישוש, ולכן אין מקום לומר על סברא שהיא מרובעת או עגולה. לכאורה, כיצד השכל מתעלם ממציאות חוש המישוש? אלא שאין הכוונה שהוא מתעלם ממציאותו, כי אם שהוא קיים ברובד אחר, בו מושג המישוש לא קיים. וכך לגבי העצמות, כל מציאותו של העולם לא קיימת.

אמנם מאידך, הרי בהערה מביא את הדין של "שנים לוקטין קישואין, העושה מעשה חייב והאוחז את העיניים פטור". דין זה מובא בדא"ח כהוכחה לכך שהעולם אינו דמיון, שהרי אם הוא דמיון – מדוע העושה מעשה חייב, הרי גם זו היא אחיות עיניים. מן ההכרח אם כן לומר שגם לגבי עצמות יש את מציאות העולם, כי אם לא כן נמצא שמצד העצמות העושה מלאכה בשבת אינו חייב, וזה כמובן לא יתכן. וביישוב הדברים ראה במילואים.

כג "בראש השנה שחל בשבת .. גם הביטול הוא באופן של העדר הפעולה והעשייה, שאינן תוקעין בשופר, ביטול בתכלית" ניתן להקשות, מה החידוש של ראש השנה

מש"כ רבינו הזקן בתניא⁴⁰ – "כאומר על איזו חכמה רמה ועמוקה שאי אפשר למששה בידים, שכל השומע יצחק לו, לפי שחוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי'ה גשמית הנתפסת בידים" כה.

ועל דרך זה בנדון דידן, שגם זה שבעמדו לפני המלך אינו מרים את ידו לעשות מאומה (אפילו לא להשתחוות למלך), היינו, שלילת מציאותו – הרי זה מפני ששייך עדיין לגדר המציאות, אם כי באופן של שלילת המציאות י.

מה-שאיין-כן כשאנו שייך לגדר של מציאות כלל (גם לא שלילת וביטול המציאות), וכל ענינו הוא המלך עצמו י – אזי, כשרצון המלך הוא שתהיה איזו עשי'ה, בודאי שלא יתעכב אפילו לרגע אחד לעשות

מתעלים העולמות לאצילות, שם אין מציאות זולתו, ולכן גם הביטול הוא בכך שאין תוקעין בשופר. ועוד יש לומר שגם המשכת המלוכה בזה היא נעלית יותר.

ז. אמנם, על פי זה צריך להבין זה שבמקדש תוקעין גם ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת – הרי במעמד ומצב של ביטול המציאות אין מי שיתקע בשופר, והתקיעה בשופר מוכיחה (לכאורה) שיש מציאות האדם שמבטל את עצמו כו', ולא ביטול המציאות לגמרי?

ויש לומר הביאור בזה:

גם שלילת המציאות שייכת לגדר המציאות, שלכן יש צורך בשלילת המציאות, מה-שאיין-כן בענין שלא שייך לגדר המציאות כלל לא שייך אפילו השלילה דמציאות. ועל דרך

40 שעהיה"א פ"ט.

ביאורים בתורת רבינו

כה "חוש המישוש אינו מתייחס ונופל אלא על עשי'ה גשמית"

כלומר, שלילת חוש המישוש שייכת רק בדבר שיש לו שייכות לגשמיות, וכמו לגבי אש, כיוון שיש לה שייכות לגשמיות – מתאים לשלול ולומר שלא ניתן למשש אותה. ואפילו קול וריח שלא ניתן לראות אותם, מכל מקום, כיוון שהתפשטותם מוגבלת עד למקום מסוים בלבד ובו מסתיימים הרי זה מראה על שייכות לגשמיות, ולכן גם לגבם ניתן לשלול ולומר שלא ניתן למשש אותם. כלומר, אפילו ענין השלילה שייך רק בין דברים שיש ביניהם שייכות. אבל מושג כמו חכמה, כיוון שאינו שייך כלל לגשמיות – לא מתאים אפילו לשלול ולומר שהחכמה כל כך עמוקה עד שלא ניתן למשש אותה, כי אין ביניהם כל שייכות.

כז "כל ענינו הוא המלך עצמו" לעיל בסעיף ד' כתב "שאיין מציאות חוץ מהמלך" ואילו כאן כותב "וכל ענינו הוא המלך עצמו", שכן לעיל מציאותו נאבדת, אך כאן זו דרגה גבוהה יותר – שהוא "כולא חד" עם המלך, כלומר, שכל ענינו הוא שרצון ובחירת המלך

הדבר יי, כיון שאינו חושב כלל על עצמו, גם לא על שלילת מציאותו, וכל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו יט.

ועל פי זה מובן שבמקדש היו ומובן, שבדרגא זו העשייה שלו תוקעין גם בראש השנה שחל בשבת:

41 ראה ירושלמי ברכות פ"ה ה"ד. הובא בתוס' שבת קיח, סע"ב. ועוד.

ביאורים בתורת רבינו

כט "אינו חושב כלל על עצמו, גם לא על שלילת מציאותו, וכל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו"

להמחשת הענין, ובהמשך למשל שהובא לעיל (בביאור כז): אילו יהיה אדם שלא יחוש את עצמו כמציאות כלל, וראשו לא יהיה אלא כמו מתלה הנועד להניח עליו את הכתר – כאשר ייודע לו שהמלך רוצה משהו, האם הוא יתחיל לחשוב אם זה 'מחוי במחוג'? הוא יודע דבר אחד: שרצון המלך צריך להתבצע. לא מעניין אותו האם זה מחזק את מציאותו או שולל את מציאותו, כי הוא בכלל לא מכיר בשום מציאות חוץ ממציאות המלך. משא"כ כאשר הוא 'בן אדם', אז הוא צריך כמובן להיזהר מתנועה של מציאות.

ל "מנפשיה כרע, ויתירה מזה – שאפילו אינו מרגיש ש"מנפשיה כרע"

בירושלמי פ"ב ה"ד: "אמר ר' מתניה אנא מחזק טיבו לראשי, כד הוה מטא מודים, הוא מנפשיה כרע". כלומר: אני מחזיק טובה לראשי, שכאשר אני מגיע למודים – הוא כורע מאיליו. השתחוואה זו אינה בדרך 'פעולה', שהאדם הוא מציאות שעושה פעולה לבטל את מציאותו בפני המלך, אלא ענין עמוק יותר: לכתחילה אין כאן מציאות אישית, אלא השתחוואה המתרחשת בדרך ממילא כתוצאה מכך שכל עניינו הוא המלך. ויתירה מזה – שאפילו אינו מרגיש ש"מנפשיה כרע", אלא רק את עצם ענין ההשתחוואה, שהמלך ראוי שיתבטלו כלפיו וישתחוו לפניו (וכך הוא בענין קיום רצון המלך בכלל – שהוא אפילו לא מרגיש שזה נעשה על ידו אלא רק שנפעל רצון המלך).

יתבצעו, וכפי שמסיים "כל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על-ידו".

בסגנון אחר: העובדה שמציאותו נאבדת אינה מצד ציווי המלך, אלא זו תחושתו האישית. והדרגה הנעלית יותר היא כשאין לו כל תחושות אישיות, וכל עניינו הוא דבר אחד – לקיים רצון המלך.

וכמשל המלך הרוצה להסיר את כתר המלכות מראשו בעת מנוחתו, שלא יניח את הכתר על ראש אחד השרים – כיוון שאז השר יטעה לחשוב שעשה כן מצד חשיבותו של השר. ולכן הוא מניח את כתרו על וו תלייה וכיו"ב שכל כולו אמצעי עבור הדבר הנתלה עליו, ואין לו מציאות אישית, ואם כן ניתן לבצע בו תנועה של 'מציאות' ולא תגרם מכך שום טעות. על דרך זה אדם שבטל כל כך ומרגיש כמו וו תלייה של המלך – אמצעי עבור שימוש המלך, יכול לעשות גם תנועה של מציאות – עשייה חיובית, והיא תהיה רק מצד רצון המלך.

כח "בודאי שלא יתעכב אפילו לרגע אחד לעשות הדבר"

התעכבות מראה שיש לו מציאות, וצריך להתבטל ולקבל על עצמו לבצע את רצון המלך. מה שאין כן בדרגה המבוארת כאן, שכל ענינו הוא המלך עצמו, הרי בדומה למבואר בתניא (פכ"א) לגבי אברי גוף האדם, שמיד שעולה ברצונו של אדם לפשוט ידו או רגלו הן נשמעות לרצונו תכף ומיד בלי שום צווי ואמירה להן ובלי שום שהייה כלל, אלא כרגע ממש כשעלה ברצונו – כך מתנהל גופו של האדם לגבי רצון ה'.

מרגיש אפילו ש"מנפשיה כרע", כי אם, שהפעולה דתקיעת שופר נעשית מאליה.

סיכום: שלילת המציאות נדרשת רק כשיש גדר של מציאות, אבל כשאנו שייך לגדר של מציאות וכל עניינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו – הרי גם פעולה ועשייה אינה סתירה לביטול, כיוון שהוא "כולא חד" עם המלך, ואין נרגשת בזה מציאותו, אלא כאילו נעשה מאליו.

ח. וענין זה (התקיעה בשופר במקדש בראש השנה שחל בשבת, מצד הביטול שלמעלה מגדר של מציאות כלל, גם לא שלילת המציאות) נעשה על ידי גילוי אור אלקי שלמעלה מגדר המציאות לגמרי, גם לא באופן של שלילת המציאות, שלילת החיוב ושלילת השלילה ⁴²:

כל זמן שישנו גדר של מציאות (שלילת המציאות), לא יכולה להיות הפעולה דתקיעת שופר, כי, כל עבודה ופעולה, גם עבודת ופעולת הביטול, היא בסתירה להביטול במציאות לגמרי.

אבל במקום ודרגא שלמעלה מגדר של מציאות כלל, עד שלא שייך אפילו שלילת המציאות – אין הכרח במצב של העדר הפעולה דוקא ⁴³ (שלילת המציאות), אלא יכול להיות גם מצב של פעולה ועשייה, ואין זה בסתירה להביטול, כיון שאין זה ביטול של שלילת המציאות, כי אם, למעלה מגדר של מציאות כלל – להיותו חד ממש עם הקב"ה, "ישראל וקב"ה כולא חד" ⁴², ובמילא, כיון שתקיעת שופר בראש השנה היא מצוה בתורה, נעשית פעולה זו (לא באופן שישנה מציאותו של האדם שתוקע בשופר, אלא) באופן ד"מנפשיה כרע", ועד שאינו

42 ראה זח"ג עג, א.

ביאורים בתורת רבינו

דוגמא לדבר היא הימצאות הרצון בגוף, שאינו צריך לצוות את האיברים שיקיימו רצונו, אלא הגוף מקיים זאת "בלי שום ציווי ואמירה להן" (תניא פכ"ג) – כי הוא כובש את הגוף, וכל עניינו של הגוף הוא למלא את הרצון; ויתירה מכך, זה לא בא באופן שהאיברים מרגישים את הרצון ומבצעים אותו מיד (וכפי שרואים שהגוף פועל גם בשעת השינה שאינו מרגיש), זאת אומרת שהם לא קיבלו על עצמם להתבטל בפני הרצון, אלא הוא עניין עמוק יותר: עצם עניינם הוא למלא את הרצון.

לב "גילוי אור אלקי שלמעלה מגדר המציאות לגמרי .. שלילת השלילה"

הסבר הדברים: האור האלוקי שמאיר בעולם בראש השנה שחל בשבת, יש לו גדר. הגדרתו היא, שלגביו הכל בטל ואין מקום למציאות שחוץ ממנו. מצד קביעה זו כל פעולה מושללת בתכלית.

אך מצד הבחינה שהאירה במקדש – יש רק אותו ממש, ולכן אינו מוגדר בשום תואר וגדר, אלא הכל הוא כפי שיקבע [ואף על פי שנתבאר בתניא (צוין בהערות רבינו 40) שעצמותו ית' כל כך

דוגמא לדבר היא הימצאות הרצון בגוף, שאינו צריך לצוות את האיברים שיקיימו רצונו, אלא הגוף מקיים זאת "בלי שום ציווי ואמירה להן" (תניא פכ"ג) – כי הוא כובש את הגוף, וכל עניינו של הגוף הוא למלא את הרצון; ויתירה מכך, זה לא בא באופן שהאיברים מרגישים את הרצון ומבצעים אותו מיד (וכפי שרואים שהגוף פועל גם בשעת השינה שאינו מרגיש), זאת אומרת שהם לא קיבלו על עצמם להתבטל בפני הרצון, אלא הוא עניין עמוק יותר: עצם עניינם הוא למלא את הרצון.

לא "במקום ודרגא שלמעלה מגדר של מציאות כלל .. אין הכרח במצב של העדר הפעולה דוקא"
בראש השנה שחל בשבת שוללים את

שלילת המציאות י, ועד שגם "אין סוף" הוא תואר ששולל "סוף", שמורה על שייכות לגדרי המציאות (זמן ומקום)⁴³ י.

ולמעלה מזה (למעלה גם מגדר דמעלה ומטה) – מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל תואר וגדר כו', שלילת החיוב ושלילת השלילה, שגילוי זה

גם האור האלקי שמתגלה ביום השבת, בחינת האלקות שלמעלה מהעולם, שעל ידי זה נעשה ביטול ועליית העולם עד לבחינת האצילות (כנ"ל ס"ו) – הרי, מזה גופא ששבת מכל מלאכתו, שלילת וביטול העולם, מוכח, שדרגא זו שייכת לגדרי העולם י, ואפילו הביטול דחכמה דאצילות הוא באופן ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו",

יש לו שייכות ל"עולם" (כולל גם שעולם הוא מלשון העלם).

43 וגם התואר "יחיד" – עם היותו למעלה מ"אחד", הרי הוא תואר, ועד שנקרא בשם "יחידו של עולם",

ביאורים בתורת רבינו

ולענין תקיעת שופר בשבת: לגבי האור שמאיר בעולם בראש השנה שחל בשבת, יש יחס שלילי לענין המציאות – לגביו, "מציאות" היא דבר שהיפך מאלוקות ולכן צריך לשלול אותה ולהיות באופן שמציאותו נאבדת. לכן לא שייך לתקוע בשופר ובה לתת מקום למציאותו של האדם המתבטל. מה-שאינ-כן במקדש, הרי אין שום מושג של דבר שחוץ לאלוקות, ולכן אין צורך לשלול אותו.

לג "מזה גופא ששבת מכל מלאכתו .. מוכח, שדרגא זו שייכת לגדרי העולם" כלומר, שלגבי דרגה זו יש מושג של מלאכה, אלא שהקב"ה שבת מכל מלאכה.

לד "הוא לבדו הוא ואין זולתו, שלילת המציאות"

כלומר, שמתייחסים אל הזולת וטורחים לשלול אותו באמירה שאין זולתו. אך במקום שאין זולתו לגמרי, לא צריך לומר זאת.

לה "אין סוף הוא תואר ששולל סוף" בדרגה שלא שייך גבול אין צריך לשלול סוף. עצם האמירה "אין סוף" מבטאת שלגביו יש מקום לענין של סוף, אלא שהוא אין סוף.

רחוק מכל ענין, אפילו מענין החכמה, עד שאי אפשר לשלול ממנו שום ענין – הרי אין הכוונה שהוא מוגדר בזה כביכול, דהיינו שכשם שהגדרת החכמה היא שהיא מציאות רוחנית שאינה שייכת למישוש ביד הגשמית [והמרחק הוא עד כדי כך שאפילו לא שייך לומר זאת גם באופן של שלילה, ולצחוק ייחשב], כך הגדרתו היא שאינו באופן של הבנה ומישוש. שהרי כנ"ל מהותו ועצמותו ית' אינו מוגדר בשום תואר ובשום הגדרה, כך שבאם ירצה, הוא יכול להיות גם באופן שיהיה ניתן להבנה או למישוש.

אלא שכיון שקיבלנו שהוא לא בחר בזה, דהיינו שלמעשה הוא אכן לא ניתן להבנה ומישוש – הרי שהוא כל כך רחוק מזה, עד שהאמירה שהוא אינו ניתן להבנה ומישוש אינה מבטאת כלל את ההפלאה שלו, ולצחוק תיחשב]. בהתאם לכך, אין לעולם הגדרה משל עצמו – "אינו תופס מקום" או "תופס מקום" – אלא הכל כפי שהקב"ה יקבע.

אדם העובד מצד בחינה זו, כל ענינו הוא שרצון המלך נשלם על ידו, ולכן עבודתו אינה דוקא בתנועה של איבוד המציאות אלא בהתאם לבחירת ה': באם ה' יבחר שיהודי יהיה במצב של ביטול עד כדי שמציאותו נאבדת, הוא יתבטל באופן זה. ובאם ה' יבחר שיהודי יעשה פעולה, הוא יבצע, כי זהו רצון ה' (וראה במשל שהובא לעיל

נעשה במקדש⁴⁴, כמ"ש⁴⁵ "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה" בניחותא⁴⁶.

ולכן במקדש היו תוקעין גם בראש השנה שחל בשבת – כי, מצד מהותו ועצמותו ית' שלמעלה מכל תואר וגדר (שזה נתגלה במקדש) אין הכרח בשלילת המציאות (להיותו גם שלילת השלילה⁴⁷), ואדרבה, עלה ברצונו למלוך על העולם, ועלה ברצונו שההכתרה תהיה על ידי פעולה ועשייה דתקיעת שופר דוקא.

סיכום: הגילוי דיום השבת שייך לגדרי המציאות, ולכן נדרשת בו שביטה וביטול העולם. אבל בבית המקדש מתגלה מהותו ועצמותו שלמעלה מכל תואר, שלגביו אין הכרח בשלילת מציאות העולם, ועלה ברצונו למלוך על העולם דווקא על-ידי תקיעת שופר.

ט. בסגנון אחר – בעומק יותר: ידוע⁴⁸ החילוק שבין מצוות לתורה – שמצוות הם ציווי להאדם איך להתנהג בעולם, היינו שישנה מציאותו של האדם והעולם, והמצוות הם להורות להאדם איך להתנהג בעולם, ובמילא, נרגש בהם מציאות האדם והעולם, מה- שאין-כן תורה היא "חמודה גנוזה"⁴⁹ דהקב"ה שלמעלה מהעולם, ובמילא, גם בדיני התורה, המצוות כפי שהם מצד התורה, לא נרגש מציאות האדם והעולם, כי אם, תורה, ומציאות האדם והעולם אינה אלא כדי שדיני התורה יתקיימו בפועל י.

ולדוגמא בשופר: מצד גדר ה"מצוה" דשופר (ציווי להאדם) – ישנה מציאות האדם והעולם, וצריך להכתיר את הקב"ה למלך על האדם והעולם על ידי תקיעת שופר, ובמילא,

מהדברים שלמטה בלי ערך ממנו, כיון שאינו שייך אליהם כלל, כמו שלא שייך לשלול ענין המישוש בנוגע לסברא שכלית. (ב) שאינו מוגדר בהגדר ד"שלילה" ומושלל מזה, ולכן, אפשר שיהיו גם הדברים שאינם בערך אליו. ובלשון הידוע (המשך תרס"ו ע' קסח) "שלילת החיוב ושלילת השלילה וממילא יש בו הכל".

48 ראה בארוכה תורת מנחם התועודיות תשמ"ח ח"ב ע' 244 ובהערה 80. ע' 663 ואילך.
49 שבת פח, ב.

44 ועל דרך זה ב"כל מקום שיש בו בית דין כו'" – כי, "משחרב ביהמ"ק אין להקב"ה בעולמו משכן ומכון לשבתו הוא יחודו ית' אלא ארבע אמות של הלכה כו'" (תניא פל"ד).

45 מ"א ח, כז.

46 ראה לקו"ש חכ"א ריש ע' 148. וש"נ.

47 להעיר, שהלשון שלילת השלילה כולל שני ענינים: (א) שלא שייך לומר עליו שהוא מושלל

ביאורים בתורת רבינו

לו "החילוק שבין מצוות לתורה .."

ציווי, בעצם היותו ציווי, הוא כבר התייחסות לענין אחר שחוץ מאלוקות, שאותו מצווים. יתירה מכך, תוכן ה"ציווי" מורה שהאדם המצווה והעולם (החפץ שבו מקיימים את הציווי) כאילו "קודמים" אל הציווי, שהרי רק לאחר שישנם בעולם אדם ושופר (למשל), שייך לצוות את האדם לתקוע בשופר. נמצא שמצד גדר המצוות יש נתינת מקום לעולם.

התורה, לעומת זאת, אינה ציווי לאדם כיצד להתנהג, אלא ענינה הוא חכמתו של הקב"ה – שעלה בחכמתו ית' שלו יצויר שיהיה עולם ויקרה כך וכך, ראוי שהדין יהיה כך וכך. לכן ישנם בתורה דינים המתייחסים למקרים שלא היו ולא יהיו (ראה תניא פרק ה). וכשם שזו הגדרת התורה עצמה, כך גם ענין לימוד תורה (על-ידי האדם) – הלימוד אינו רק בשביל לידע את המעשה, אלא לידע חכמת ה' (ובמתן תורה הקב"ה רומם אותנו שנלמד את

שיכתירוהו על ידי תקיעת שופר.

ודוגמתו גם בזמן הזה – אמירת פסוקי שופרות גם ביום טוב של ראש השנה שחל בשבת⁵², שזהו ענין השופר כפי שהוא בתורה, ונעשה באופן ד"תען לשוני אמרתך⁵³, "שהתורה היא אמרתך, אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר"⁵⁴, באופן ש"ישראל אורייתא וקב"ה כולא חד"⁵⁵.

סיכום: "מצוות שופר" היא ציווי לאדם, בו נרגשת מציאותו. אבל פסוקי שופר כפי שהם חלק מהתורה – הם רק מה שעלה ברצון ה', ומצידם אין מקום למציאות האדם, וכל עניינו הוא שעל ידו מתקיים הרצון. עניין זה נרגש בתקיעה שבבית

נרגשת מציאות האדם והעולם. אבל מצד התורה הרי זה להיפך – שכיון שעלה ברצונו ית' שהכתרתו תהיה על ידי תקיעת שופר לכן נעשית הפעולה דתקיעת שופר, ובמילא, לא נרגשת מציאות האדם והעולם, כיון שכל ענינם אינו אלא שעל ידם יתקיים רצונו ית'.

ויש לומר, שהתקיעה בשופר בראש השנה שחל בשבת במקדש – שעיקר ענינו של המקדש הוא הארון⁵⁶, שבו נמצאים הלוחות והספר תורה, ענין התורה⁵⁷ – היא (למעלה מגדר של "מצוה") כמו שענין ה"שופר" הוא מצד התורה, שלכן, אין זה בסתירה לתכלית הביטול, כיון שבתקיעה זו לא נרגשת מציאות האדם, כי אם, מילוי רצונו ית'.

50 ראה רמב"ן ר"פ תרומה.

51 ועד"ז ב"כל מקום שיש בו בית דין .. סמוך" – כי, הסמיכות איש מפי איש עד משה רבינו, מקבל התורה, מרגישה את ענין הביטול, על דרך הביטול דמשה, ששכינה מדברת מתוך גרונו (ראה גם תו"א יתרו סח, ג).

52 ראה אוה"ת דרושי ר"ה (כרך ה' ע' ב'קיד): ולפי

שמשחרב בית המקדש אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, נמצא התורה גם כן נקראת מקדש, ועל כן מזכירים פסוקי שופרות גם ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת.

53 תהלים קיט, קעב.

54 תו"א יתרו סז, ב.

ביאורים בתורת רבינו

החכמה שלו).

אם-כן, מצד "תורה" אין נתינת מקום לעולם. וזהו מה ש"התורה קדמה לעולם".

לסיכומו של דבר, בכל מצוה ישנם שני ענינים (שני אופנים בהבנת תוכן ומטרת המצוה): מצד ה"מצוה" שבוה, כל המטרה היא שהאדם והעולם יתנהגו באופן כך וכך. משא"כ המצוה כפי שהיא מצד "תורה" אינה התייחסות לאדם והעולם, אלא חכמתו ורצונו יתברך מצד עצמו.

וענין "המצוות כפי שהם מצד התורה" הוא – שחכמתו ית' תתקיים בפועל. היינו שבריאות העולם היא כדי לבטא את הבלוי גבול דחכמתו ית', שיכולה להיות מובנת גם בשכל אנושי. כלומר,

שמצד התורה, כל מהותו של העולם הוא כאמצעי בו חכמת התורה יכולה להתבטא. וזוהי עניינה של התקיעה במקדש – אמצעי לביטוי חכמתו ית' בעולם (ראה תו"מ התועודיות ה'תשנ"ב ח"א ע' 183).

(וכמו שאמר המגיד להבית יוסף "אני המושנה המדברת בפין" (ראה מגיד מישרים ר"פ ויקרא) – המושנה היתה צריכה להתגלות, ולצורך זה נברא אדם עם פה).

ועל ביאור זה (בחנינת התורה) כותב רבינו בתחילת הסעיף שהוא "בעומק יותר" מהמבואר לעיל סעיפים ז-ח (קיום ציווי התקיעה במקדש שמצד בחינת שלילת השלילה), כי לעיל מדובר סוף סוף שיש ציווי לאדם, מה-שאין-כן בדרגת התורה שאין אפילו ציווי, כנ"ל בארוכה.

המקדש, שהוא מקום הארון, וכן באמירת פסוקי שופרות בראש השנה שחל בשבת.

י. ויש להוסיף ולקשר העילוי דיום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת עם השבת שלפני ראש השנה, שבת זו, שנוסף לכך שראש השנה דכל שנה מתברך מהשבת שלפניו, מודגש ביותר הקשר דהשבת⁵⁵ עם ראש השנה שחל בעצמו בשבת⁵⁶:

ידוע⁵⁷ שבשבת שלפני ראש השנה קורין לעולם פרשת נצבים כ"מרומז בתיבת היום ("אתם נצבים היום") דקאי על ראש השנה, כי זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון, שכל ניצוצי נשמות נצבים ומתעלים במקורם הראשון ביום זה עד לפני הוי"ה, ובאופן ד"לעברך בברית", שמורה על ההתקשרות וההתאחדות דישראל עם הקב"ה בקשר שלמעלה מן הטעם ודעת כו', באופן ד"כולא חד" (להיות שניהם עוברים בתוך גוף אחד – להיות לאחדים), שמצד זה בכחם לעורר את הרצון למלוכה.

וכיון שבשבת שלפני ראש השנה מודגש הכח של ישראל לפעול ענין ההכתרה, מסתבר לומר, שיש בו עילוי לגבי פעולת ההכתרה, וההסברה בזה – שבפעולת ההכתרה נרגשת

מציאות האדם שתוקע בשופר ומכתיר את הקב"ה למלך, ואילו הכח לפעול ההכתרה הוא מדרגא נעלית יותר, "נצבים לפני ה' אלקיכם", תכלית הביטול לגמרי.

ויש לומר שענין זה מתבטא גם בברכת החודש על ידי הקב"ה, כתורת הבעש"ט הידועה⁵⁸ שבשבת שלפני ראש השנה מברך הקב"ה חודש השביעי – דלכאורה אינו מובן: קידוש החודש תלוי בישראל דוקא, וכמפורש במדרש⁵⁹ בנוגע לראש השנה: "כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ראש השנה. . . הקב"ה אומר למלאכי השרת להם, לי מה אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה", ואף-על-פי-כן דוקא ברכת חודש תשרי (שהיא במקום קידוש החודש⁶⁰), ובה מכריזים אימתי ראש השנה שהוא גם ראש חודש) אינה על ידי ישראל, אלא על ידי הקב"ה!!

וההסברה בזה – שבשבת שלפני ראש השנה שבו נמשך הכחל ענין ההכתרה, ישראל הם בתכלית הביטול לגמרי, שאינם מציאות שתברך את החודש (כמו בראש השנה שחל בשבת שאין מי שיתקע בשופר), ולכן מברכו הקב"ה.

56 נוסף על הקשר והשייכות דכל השבתות, כמודגש בשירי של יום, כולל גם היותם מעין דרוגמת "יום שכול שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

57 לקו"ת ר"פ נצבים.

58 "היום יום כ"ה אלול. ובכ"מ.

59 דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב.

60 ראה לקו"ש ח"ט ע' 187 ואילך.

55 להעיר, שהשייכות לראש השנה מודגשת גם בפרקי אבות שלומדים בשבת זו – פרק חמישי ושישי: התחלת פרק חמישי – "בעשרה מאמרות נברא העולם", שכולל התחלת הבריאה בכ"ה באלול, עד לגמר ושלימות הבריאה בראש השנה, יום ברוך אדם הראשון, שעל ידו נעשה חידוש בהבריאה כולה, שלכן "זה היום (ראש השנה) תחלת מעשיך": וסיום פרק שישי – "ה' ימלך לעולם ועד", תכלית השלמות והכתרת המלך לעתיד לבוא.

הביטול בראש השנה שחל להיות בשבת כג

חד. ומצד ביטול זה אין בכוחם לברך את החודש, והקב"ה מברכו על-ידי קריאת ישראל בתורה. אמנם בתקיעת שופר במקדש יש מעלה – שגם פעולת האדם נעשית בתכלית הביטול.

יא. ועוד ענין עיקרי בנוגע להאמור לעיל – שגם כשלומדים ומתבוננים בענינים הכי נעלים, כענין הנ"ל, שאינו אפילו בגדר של "ענין נעלה", כ"א למעלה מכל גדר ותואר, צריכים לידע ש"המעשה הוא העיקר"⁶⁵, ואדרבה, במכ"ש וק"ו משאר עניני התורה שבהם ישנו הכלל ש"המעשה הוא העיקר", ועל-אחת-כמה-וכמה ענין הכי נעלה כו'. ומההוראות בנוגע לעבודה בפועל – שכל אחד ואחד מישראל צריך להשתדל ולפעול בעצמו (כל חד וחד לפום שיעורא דיליה) שעבודתו בכל עניני התורה ומצוות תהיה ללא הרגשת המציאות שלו, היינו, שאין זה באופן שהוא לומד תורה ומקיים מצוות, כי אם, באופן ד"מנפשי" כרע", היינו, שקיום התורה ומצוות נעשה כמו מאליו, ללא המציאות שלו, ועד שאין זה באופן של שלילת המציאות, כי אם, מפני שישראל וקב"ה כולא חד.

ולדוגמא מוחשית במצוות הצדקה

ולאידך, אף שאין מי שיברך את החודש, הרי, ברכתו של הקב"ה היא – "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם", שזה נעשה על ידי זה שישראל קורין פרשה זו בתורה. ונמצא, שגם חודש תשרי מתברך על ידי עבודתם של ישראל⁶⁶, אלא, שעבודתם היא – שקורין ברכתו של הקב"ה בתורה, בדוגמת תקיעת שופר במקדש⁶² בראש השנה שחל בשבת, שאין זה ביטול דשלילת המציאות, אלא למעלה מגדר של מציאות כלל⁶³, כי אם, ישראל וקב"ה כולא חד⁶⁴.

ויש מעלה בתקיעת שופר במקדש בשבת לגבי הקריאה דפרשת נצבים – כי, הקריאה דפרשת נצבים היא קריאת ברכתו של הקב"ה, ואילו תקיעת שופר במקדש בשבת היא פעולה ועשייה דהאדם, אותה הפעולה (לכאורה) כמו תקיעת שופר בימות השבוע במדינה, ואף-על-פי-כן, נעשית פעולה זו בתכלית הביטול לגמרי.

סיכום: בפעולת ההכתרה נרגשת מציאות האדם, אבל בשבת שלפני ראש השנה מודגש הכח של ישראל לפעול ההכתרה – "אתם ניצבים... לפני הויה", שהוא התקשרות ישראל וקב"ה באופן דכולא

השנה דוקא – שהוא על דרך ובדוגמת השבת שלפני בריאת העולם (פרדס שער ד' פ"ז. ועוד), שיש בו עילוי לגבי השבת שלאחר שלימות הבריאה, כי, השבת שלאחר שלימות הבריאה הוא ביטול המציאות, ובמילא, שייך לגדר של מציאות (באופן של שלילה), ואילו השבת שלפני הבריאה אינו שייך לגדר של מציאות כלל. ועד כדי כך, שהוא למעלה אפילו מהענין ד"ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו" שנאמר בשבת שלאחר ("ויכולו") שלימות הבריאה.

61 ראה בארוכה לקו"ש שם ע' 191.

62 וע"פ המבואר לעיל (ס"ט) השייכות דמקדש לתורה – יומתק יותר שענין זה מודגש בקריאה בתורה דוקא.

63 ובהדגשה יתירה כשקורין נצבים-וילך ביחד – שהענין ד"נצבים", עמידה, אין עמידה אלא ביטול, הוא האופן של "וילך", הליכה מחיל אל חיל, הוספה בענין הביטול בעילוי אחר עילוי.

64 ויש לומר, שענין זה שייך להשבת שלפני ראש

(מצווה כללית⁶⁶) – שנתנית הצדקה היא באופן שלא נרגש אצלו שהוא ה"נותן"⁶⁷, אלא, שפעולת הצדקה נעשית כמו מאליה, שאין מציאות של "נותן", כי אם, מצוות הצדקה.

סיכום: גם כשלומדים בעניינים שלמעלה מכל גדר ותואר, הרי המעשה הוא העיקר, שכל אחד צריך להשתדל שעבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות. וכמו בנתנית צדקה, שלא נרגש אצלו שהוא הנותן, אלא את מצוות הצדקה.

66 ראה תניא פל"ז. ובכ"מ.

67 אף שגם כשיש אצלו הרגש שהוא ה"נותן" נעשית פעולת הנתינה בסבר פנים יפות, ובפרט בידעו

שהוא לא רק "נותן", אלא גם "מקבל", ועד שמקבל יותר ממה שנותן – "יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני העני עושה עם בעה"ב" (ויק"ר פל"ד, ח. ועוד).

מילואים

לביאור ג: ויש לבאר בזה בדרך אפשר, שהתעוררות הרצון מצד עצמו אין זה הרצון למלוכה, שהיא ברצון העם, אלא לממשלה שהיא בהכרח. אך אין זה כמו מושל בשר ודם שמשתלט על נתיניו בכוח כדי למשול עליהם, אלא ענין הממשלה למעלה הוא שכביכול מתגלות בעולם מעלותיו, וזה גורם להעם לקבל את ממשלתו. וכיון שאין זה בא מצד האדם אלא על-ידי הגילוי מלמעלה, לכן זה לא נקרא עבודת האדם.

ועל-ידי עבודתם אזי היא חודרת בהם, והיא גדר האדם עצמו. בשונה מממשלה שבאה באופן של הכרח, מצד כחו וגבורתו של המלך. ובעבודת ה' ממשלה היא גילוי הבא מלמעלה שפועל על האדם לקבל ממשלתו ית', שהיא דבר נוסף על האדם. וזהו שנאמר "שום תשים עליך מלך".

נוסף לכך, על-ידי עבודת האדם ניתן להמשיך ולפעול דברים נעלים יותר ממה שנמשך מצד החדס העליון, מאחר ששרשם של ישראל הוא למעלה מזה (ראה במ"מ שבהערת רבינו 11).

ועוד יש להוסיף בזה, דהנה לפי המבואר בהמשך השיחה הרי גם בראש השנה שחל בשבת ישנה עבודה של ישראל, עבודת הביטול. ואעפ"כ הרי מבואר בדא"ח שביום השבת נמשך ונתגלה התענוג העליון מצד עצמו ואין צורך בפעולתם של ישראל כמובא כאן. ולפי זה צריך לומר ששני הדברים קיימים: מצד אחד נמשכת הממשלה, שזה כנ"ל לא מוגדר כעבודת האדם, ולזה הכוונה בשאר המקומות בחסידות. אך מצד שני הרי לא יתכן שבשנה שבה חל ר"ה בשבת, כל השנה לא תאיר בחינת המלוכה ברצון. ולזה מועיל הביאור בהמשך השיחה, שגם כאן יש עבודה מצד האדם.

לביאור כ: וזהו מה שכתוב "ויכל אלוקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה". והדבר תמוה, שהרי הקב"ה סיים מלאכתו ביום השישי ולא בשביעי? ופירש רש"י "מה היה העולם חסר, מנוחה. באה שבת כלתה ונגמרה המלאכה". כלומר, שגם ביום שביעי היתה מלאכה – שנבראה המנוחה. ולכאורה צריך ביאור: הרי מנוחה אינה עשיה חיובית כי אם העדר עשיה, ומה פירוש הדבר שעל ידי המנוחה של הקב"ה נשלמה בריאת העולם? אלא שזהו מה שהתווסף בעולם בשבת – שתאיר בו הדרגה שלמעלה מהבריאה (ראה תר"מ סה"מ מלוקט ח"ד ע' 2). וזוהי הנשמה יתירה שמאירה אצל יהודי בשבת. ולכן "עכו"ם ששבת חייב מיתה", כי עכו"ם שייך רק

לביאור ו: טעם הדבר שצריכה להיות עבודת האדם דווקא הוא, כיוון שכאשר המלוכה באה מהעם

הביטול בראש השנה שחל להיות בשבת

לביאור כב: ביאור עניין זה יובן על פי הידוע ש"צמצום לא כפשוטו", כלומר, שלגבי העצמות שני הדברים נכונים במקביל ובאותה מידה: מצד אחד, מציאות העולם אינה קיימת. ומאידך, על-ידי הצמצום העולם אכן קיים.

וביאור העניין: גם אצל רב המלמד תלמידים יש שתי דרגות – כפי שהוא בעצמותו, הרב מרומם ממציאות של תלמידים, אבל מצד דרגה נמוכה יותר שבו, ששייכת לזולת, יש מציאות של תלמידים.

אמנם יש הבדל בין המשל לנמשל: אצל הרב, אלו שתי דרגות שונות בנפשו. מה-שאינ-כן בבחינת העצמות – אין כאן שתי דרגות שונות, אלא שתי הנחות יסוד מנוגדות, שאחת לא מחלישה את השניה אלא שתיהן קיימות בכל התוקף. כלומר, מצד אחד אין עולם, וביחד עם זה מצד הצמצום יש עולם. וזהו חיבור דעת עליון ודעת תחתון – "למהוי אחד באחד" (ראה הדרן על הרמב"ם ה'תשל"ה).

ובאמת, שעל עניין זה לא שייך להביא משל: הבנה ומשל שייכים רק לאחר הצמצום, אבל בעצמותו ית' לא היה צמצום ולא שייכת הבנה. ובמאמרי אדמו"ר הריי"צ מתבטא ביחס לעניין זה: "הכל ישנו והכל אינו וכחדא אינון" (סה"מ תרפ"ט ע' 110). והנה, על "הכל ישנו" יש משל, וגם בעניין "הכל אינו" יש קצת הבנה. אבל על "כחדא אינון", כפי שזה בעצמותו, לא היה צמצום ולכן לא שייך בזה הבנה.

לבחינה האלוקית המאירה ביום חול, שלגביה יש מקום למציאות העולם והאדם, ועבודתו היא להתבטל ולידע ש'הוא עושנו' (לקו"ש חט"ו ע' 55 ואילך).

[מה שנתבאר שבשבת האור האלוקי מתעלה ונכלל במקורו, אין משמעות הדבר שבשבת הקב"ה לא מהווה את העולם, שהרי אלמלא ההתהוות מהקב"ה לא היה העולם ממשיך להתקיים אפילו רגע אחד. אלא שההתהוות בשבת היא באופן אחר: בתיאור בריאת העולם בפרשת בראשית נאמר ל"ב פעמים שם אלוקים, ובשבת נאמר "ויכל אלקים", וגם נזכר בה לראשונה שם הוי'. "אלקים" הוא לשון שררה – שר ובעה"ב, וכשם שלגבי השולט יש לנשלט תפיסת מקום (בדומה למבואר לעיל לגבי פעולה, שיש לה חשיבות לגבי הכח), כך העולם תופס מקום לגבי שם אלקים. שם הוי' הוא למעלה מעולמות, וזו הדרגה שמאירה בשבת, ולכן נאמר בה "ויכל אלקים" – הסתיימו הצמצומים.

מעין דוגמא לאופן ההתהוות (בשבת) משם הוי' היא אדם הטרוד בסוגיא, ומבלי משים הוא מקמט בידו דף. למרות שלמעשה התבצעה פעולה מכוחו, הרי אין זה באופן שנתבאר לעיל שלפעולה יש חשיבות בעיניו. יתכן אפילו שהוא אינו יודע מזה. למעלה כמובן לא שייך לומר שאינו מודע, אבל התוכן הוא שיש מושג של פעולה שנעשית בדרך ממילא, שאז הפועל מובדל ממנה והיא אינה תופסת מקום בעיניו].

סיכום כללי

מע"ף א: עניינו של ראש השנה הוא הכרת הקב"ה למלך, על-ידי שמעוררים את הרצון והתענוג במלוכה. ומבואר בחסידות, שבראש השנה שחל בשבת נמשך התענוג העליון מצד עצמו ולכן אין צורך בתקיעת שופר. אמנם בבית המקדש היה אפשר להמשיך תענוג נעלה יותר.

מע"ף ב: מהעניינים העיקריים בראש השנה הוא עבודת האדם, ולכן נקבע ראש השנה דווקא ביום בריאת האדם. ויש לומר שהעדר התקיעה היא עבודה באופן של שלילה, שיש בה מעלה על התקיעה בפועל. אמנם התקיעה במקדש היא עבודה נעלית יותר, כדלקמן.

מע"ף ג: ויובן בהקדים עניין השופר והשבת בעבודת האדם: העבודה דשופר הוא עניין הביטול, שהוא המעורר רצון למלוכה. גם השביתה בשבת קשורה לביטול – שמצד גילוי האור ביום זה הרי הוא כעומד לפני המלך, ולא שייך לעשות מלאכה. והביטול בראש השנה שחל בשבת הוא בחינת "שבת שבתון".

מע"ף ד: וביאור העניין: יש שני אופנים בביטול – הראשון, שנרגשת מציאותו. והשני, שאינה נרגשת כלל. ולדוגמא: ביום שישי למעשה בראשית, פעל אדם הראשון ביטול בבריאה באמירת "בואו ונשתחוה". אבל בביטול זה נרגשה מציאות המשתחוים, ורק למחרת, ביום השבת, היתה שביתה גמורה. וכך במסירות נפש – מצד בחינת היחידה עדיין נרגש שמוסר נפשו, ואילו מצד עצם הנשמה אין מציאותו נרגשת כלל.

מע"ף ה: וזו העבודה בראש השנה שחל בשבת: תקיעת שופר היא "פעולה" של התבטלות, בה נרגשת מציאות האדם. אבל בראש השנה שחל בשבת, העבודה היא שבטלים בתכלית עד שאין יכולים לתקוע בשופר.

מע"ף ו: עניין זה נובע מאופן הגילוי האלוקי: בימות החול, וכן בראש השנה שחל בימות השבוע, מתגלה אור אלוקי שמתלבש בעולם ולגביו הוא יש ומציאות, והעבודה היא לבטל את המציאות, ולכן צריך פעולה דתקיעת שופר. אבל בשבת

מתעלים העולמות לאצילות, שם אין מציאות זולתו ית', ולכן גם הביטול הוא בכך שאין תוקעין בשופר. ועוד יש לומר, שגם המשכת המלוכה בזה היא נעלית יותר.

מע"ף ז: אמנם בבית המקדש היו תוקעים גם כשחל בשבת, וביאור העניין: שלילת המציאות נדרשת רק כשיש גדר של מציאות, אבל כשאינו שייך לגדר של מציאות וכל עניינו הוא השלמת רצון המלך – הרי גם פעולה ועשייה אינה סתירה לביטול, כיוון שהוא "כולא חד" עם המלך ואין נרגשת בזה מציאותו, אלא כאילו נעשה מעצמו.

מע"ף ח: והנה, הגילוי דיום השבת שייך לגדרי המציאות, ולכן נדרשת בו שביתה וביטול העולם. אבל בבית המקדש מתגלה מהותו ועצמותו שלמעלה מכל תואר, שלגביו אין הכרח בשלילת מציאות העולם, ועלה ברצונו למלוך על העולם דווקא על-ידי תקיעת שופר.

מע"ף ט: ובעומק יותר: "מצוות שופר" היא ציווי לאדם, בו נרגשת מציאותו. אבל פסוקי שופר כמו שהם בתורה – הם רק מה שעלה ברצון ה', ומצידים אין מקום למציאות האדם, וכל עניינו הוא שעל ידו מתקיים הרצון. עניין זה נרגש בתקיעה שבבית המקדש, שהוא מקום הארון, ודוגמת זה באמירת פסוקי שופרות בראש השנה שחל בשבת.

מע"ף י: בפעולת ההכתרה נרגשת מציאות האדם, אבל בשבת שלפני ראש השנה מודגש הכח של ישראל לפעול ההכתרה – "אתם ניצבים... לפני הוי"ה", שהוא התקשרות ישראל וקוב"ה באופן דכולא חד. ומצד ביטול זה אין בכוחם לברך את החודש, והקב"ה מברכו על-ידי קריאת ישראל בתורה. אמנם בתקיעת שופר במקדש יש מעלה – שגם פעולת האדם נעשית בתכלית הביטול.

מע"ף יא: גם כשלומדים בעניינים שלמעלה מכל גדר ותואר, הרי המעשה הוא העיקר, שכל אחד צריך להשתדל שעבודתו תהיה ללא הרגשת המציאות. וכמו בנתינת צדקה, שלא נרגש אצלו שהוא הנותן, אלא את מצוות הצדקה.

קובץ זה נדפס
לעילוי נשמת הרה"ת ר' יהודה אריה ב"ר ישראל ע"ה

נין

נלב"ע ח' תשרי ה'תשפ"ה

נדפס על-ידי ולזכות

הרה"ת ר' **אברהם מנחם מענדל**

וזוגתו מרת **רבקה** ומשפחתם שיחיו

רסקין (ליין)

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

מרת **גרציה** בת ניסים ע"ה, מרת **אסתר** בת מרדכי ע"ה,
ר' **אבי** בן יצחק, ר' **יעקב** בן יהושע ע"ה, ר' **מרדכי** בן יהודה ע"ה

ולזכות

אביגיל בת הדר לברכה והצלחה והתפתחות למעלה מן המשוער
תמר בת הדר, **יאיר** בן הדר, **אסתר** בת שרה, **יצחק** בן אסתר, **רחל** בת גרציה, **יוסף יצחק בניהו** בן אילנית
לברכה והצלחה

סימה בת אסתר, **רבקה** בת לידיה, **משה** בן ויקטוריה, **אבי** בן שרה,
אורי בן טליה, **ניסים** בן אסתר, **אורי** בן דליה, **זיו** בן עדי,
לאה טל בת רבקה, **יוסף** בן לולה,
לרפואה שלמה

חנה אורה בת אמירה, **רחל חנה ומרדכי אליהו** בני ליאת שולמית,
בר שירה בת גלית, **אילנית** בת ג'ורג'ט, **רבקה** בת מלכה אסתר חיה
לזיווג הגון

אדווה בת מרים לפרי בטן

אייל בן אסתר וזוגתו **הדר** בת רחל
לפרנסה בשפע והצלחה רבה בכל אשר יפנו

לזכות התמים ר' דוד וזוגתו נטשה לאה וילדיהם שיחיו

בן נאים

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנה

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען

ר' ירחמיאל מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדשמיד

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גורביץ

ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר

ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי

ר' מרדכי קנטור ומשפחתו שיחיו

קובץ זה נדפס לזכות

החתן הרב **לוי יצחק** והכלה **חיה מושקא** שיחיו **סטמבלר**

לרגל נישואיהם בשעה טובה ומוצלחת י"ג אלול ה'תשפ"ו

שיבנו בית נאמן בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצווה

כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות

נדפס על-ידי ולזכות הוריהם

הרה"ת **מאיר צבי** וזוגתו מרת **שרה** שיחיו **סטמבלר**

הרב **דוד** וזוגתו מרת **חנה רות** שיחיו **גולדברג**

זקניהם

הרב **יוסף דוד** וזוגתו מרת **אלישבע** שיחיו **ווייטמן**

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

ר' **אהרון ב"ר צבי הירש** ע"ה **ציבין**

נלב"ע ערב שבת קודש אחר חצות היום י"א תמוז ה'תשפ"ו

ולזכות רעייתו **גוטל** שתחי' בת הרה"ח **ישראל הלוי** ע"ה **דוכמאן**

ילדיו נכדו ונכדתו

נדפס על ידי משפחת **ציבין** ארץ הקודש